

אל המבקש

עלון חודשי להפצת תורת המוסר בדרכו של מרן הסבא מנובהרדוק צוק"ל

שבט תשפ"ג

שנה ח' גיליון מס' 108

"ישמח לב מבקשי הי"

זצ"ל. שיחות אלו מצטיינות הם ברגש עז ובהסבר בהיר; וסוללים הם דרך ברורה לצעוד ולעלות במסילה העולה בית א-ל - בעבודה המוסרית ששורשה ומקורה הינה מראשונים כמלאכים, ועד גדולי הדורות בדור שלפנינו, אבירי וגדולי בעלי המוסר זי"ע.

בקונטרס זה יש מספר שיחות לא מבוטל, שבהם מוסבר ומבואר היטב דרכם ושיטתם של בעלי המוסר בכלל ובעלי המוסר דנובהרדוק בפרט. רי"ד זצ"ל ששימש את 'רבינו' זי"ע שנים ארוכות - היטיב לקלוט את השיטה הנובהרדוקאית על בוריה. ואכן, דלה והשקה הוא כראוי לכל; היטיב לקלוט הוא גם את מה שלא נאמר במפורש, את הדקויות שבעבודה המוסרית, ואת אותם מעלות עליונות שבעלי המוסר היו מצניעים אותם מעין כל.

רי"ד זצ"ל נהג טובת עין בשומעי לקחו, והיה מבאר ומסביר את כל מה ששמע וראה בטוב טעם. היה הוא אף מטעים את הדברים ומסביר מניין נבעו אלו הדברים; מה מקורם; ומה התועלת היוצאת מהם.

המתבונן בכל חלקי הסדרה של 'המוסר והנועם', ימצא בהם ביאור נרחב לתורת המוסר, ואף הדרכות למעשה כיצד עליו לנהוג בכל מקרה ובכל ניסיון שאליו נקלע הוא. בסופו של דבר אף יביא רי"ד זצ"ל מעשה מקורי שראה הוא אצל רבותיו המובהקים; מעשה ששופך אור על אותו עניין ומעלה שדיבר עליה בשיחותיו הרבות.

~~~~~

כתת, שכבר עברו י"ג שנה מעת הסתלקותו של רי"ד זצ"ל, הרגיש ידידינו - תלמידו היקר - את הצורך לספר על רי"ד עצמו ועבודתו בקודש, כפי שהיה נוהג הוא בעצמו לעשות עם רבותיו שלו.

המחבר מספר על כך, ששנים רבות מאז פטירת רי"ד זצ"ל, מלקט הינו מעשה אחר מעשה ומעלם על הכתב, למען יעמדו ימים רבים.

במעשיות אלו, מוסיף הוא, ישנו מסר אדיר; מסר של עבודה חזקה ואדירה; מסר של אמונה ובטחון; מסר של הגבהה והתעלות - דבר שנצרך הוא מאוד לכל מי שצועד הוא בדרך המוסרית, שכל כולה הייתה עלייה והתעלות רוחנית ללא גבולות ומגבלות בכלל.

אנו, במערכת העלון, מברכים את ידידינו היקר בשמנו ובשם כל הקוראים הנכבדים, שיזכה להגדיל תורה ולהאדירה, ולחבר עוד חיבורים רבים בתורת המוסר ועל גדוליה. ובהזדמנות זאת נודה לו על כך ששולח הוא לנו מידי פעם מאמרים לפרסם בעלוננו, וכמו כן מסייע לנו בעת שנדרש לכך.

המעוניינים לקבל את הקונטרסים הללו - וכן את הקונטרסים הקודמים - יכולים לפנות לדוא"ל של מערכת העלון; או למו"ל ישירות:
NOVARDOK@GMAIL.COM

~~~~~

אמונה ובטחון; לימוד המוסר; עבודת המידות; חמדת הממון; קדושה וטהרה; זיכוי הרבים; לימוד התורה והרכצתה - הינם חלק מאותם 'ערכים' שעליהם נסובים דברי הקונטרס 'עקבי ישראל'. בכל ערך וערך ישנם אמרות וסיפורים קצרים המבטאים את עבודתו בקודש של רי"ד זצ"ל.

ראוי לציין, שהערך האחרון שבקונטרס זה, נסוב הינו על תקופת חייו האחרונה של רי"ד זצ"ל. בערך זה נחשפים הקוראים לתיאורים עוצמתיים על ימיו האחרונים של רי"ד זצ"ל, וד"ל.

המחבר כותב בהקדמה לקונטרס זה, שלא הוסיף הוא מדליה מאומה מכפי ששמע מבני המשפחה הרוממה, או ממה שראה ושמע הוא בעצמו. יש לכך חשיבות גדולה מאוד, המעידה על אמינותם ואיכותם של הדברים שהובאו שם; ואעפ"כ, יש שם עובדות נעלות ונפלאות מאוד - המשקפות הם את מהותו האמתית כפי שנהג הוא לאורך כל ימי חייו!

~~~~~

קוראי העלון רגילים הם מפעם לפעם לקרוא וללמוד את שיחותיו של רי"ד

ניתן לקבל עלון זה במייל: elhamevakesh@gmail.com
הגישה למייל מתבצעת ממקום שמאושר ע"י ועדת הרבנים לענייני תקשורת

וימסור עצמו ונפשו על עבודתו יתברך

הגה"צ רבי ישראל דוד ניווור זצ"ל

בתוך הים ביבשה."

וביאר ה'אור החיים' הק' פסוקים אלו, וז"ל: "'מה תצעק אלי': קשה, ולמול מי יצעק אם לא לה' אלוהי, ובפרט בעת צרה וכו' ואם לצד שהרבה להתפלל - הלא כל עוד שלא נענה מהעונה בצר לו לא ירף מתפילה. עוד רואני כי נתקבלה תפילתו ואמר לו ה': 'הרם את מטך' וגו' אם כן קובלנות זה שאמר: 'מה תצעק אלי' למה? עוד קשה אומרו: 'דבר אל בני ישראל ויסעו' - להיכן ייסעו אם רודף מאחור והים לפניהם?! ואם הכוונה אחר שיבקע הים - אם כן היה לו לומר הרם את מטך וגו' ואחר כך יאמר דבר אל בני ישראל וגו'.

"אכן יתבאר העניין על פי מאמרם ז"ל (שמו"ר כ, ז) שישראל היו נתונים בדין 'מה אלו אף אל'. ודבר ידוע הוא, כי כח הרחמים הוא מעשים טובים אשר יעשה האדם למטה, יוסיפו כח במדת הרחמים. ולהיפך, בר מינן, 'מעישו הכח, והוא אומרו (דברים לב, יח): 'צור ילדך תשי' (ספרי האזינו שיט). והנה, לצד שראה אל עליון כי ישראל קטרגה עליהם מדת הדין, והן אמת כי חפץ ה' לצדק ישראל - אבל אין כח ברחמים לצד מעשיהם כנוכח. אשר על כן אמר למשה תשובה ניצחת: 'מה תצעק אלי' - פירוש כי אין הדבר תלוי בידי הגם שאני חפץ עשות נס, כיון שהם אינם ראויים מדת הדין מונעת, ואין כח ברחמים כנגד מדת הדין המונעת. ואמר אליו: 'דבר אל בני ישראל' - פירוש זאת העצה היעוצה להגביר צד החסד והרחמים: 'דבר אל בני ישראל' - ויתעצמו באמונה בכל לבם ויסעו אל הים קודם שיחלק, על סמך הבטחון כי אני אעשה להם נס, ובאמצעות זה תתגבר הרחמים. 'ותהרם את מטך' - פירוש באמצעות מעשה הטוב נעשה להם הנס ובקע הים, כי גדול הביטחון והאמונה הלז להכריעם לטובה. ותמצא שכן היה, וצדיק הראשון הוא נחשון בן עמינדב, ונכנס עד גרונו ולא נבקע הים עד שאמר (תהילים סט, ב): 'כי באו מים עד נפש' כמאמרם ז"ל (סוטה לו.). ובוה נחישבו הכתובים על נכון" עכ"ל. יסודות עצומים ניתן ללמוד בדבריו הק'; אולם נתמקד ביסוד אחד מדבריו - ועל ידו נגיע למכוון שבדברינו כדלעיל.

מונה בדעתנו, שהמושג של 'רחמי שמיים' הינו משהו שמימי - כך נגזר על האדם. ה'אור החיים' הק' מחדש כאן, שאותם רחמי שמיים, יכולים להיות מושפעים מן שמיא על האדם גם מחמת מעשיו. על ידי מעשיו, יכול האדם לגרום, שעל אף שאינו ראוי ואינו כדאי לכך - בכל זאת יושפע עליו שפע של רחמים משמיים, שיעזרו לו בכל ענייניו.

וזה בדיוק מה שהיה עם אבותינו בצאתם מצרים: היו נתונים הם בדין של 'מה אלו אף אל' - ולא היה כח ברחמי הבורא הרגילים לעזור להם. יותר מכך - אפילו ע"י התפילות לא יכלו הם להיושע! ואלא מה? העצה היחידה שעמדה בפניהם - ע"פ הוראת הבורא יתברך למשה רבינו ע"ה - להתחזק ולהתעצם באמונה ובביטחון, וללכת לים על סמך האמונה והביטחון. ועל ידי אותו מעשה הטוב - והיינו 'מסירות נפש' של ממש - יעשה הנס ויבקע הים! וכך אכן עשו הם. ומיד על ידי אותו מעשה הטוב - הנובע הוא מאמונה ובביטחון בבורא עולם - הגיעו הם למצב של 'באו מים עד נפש', ומיד נבקע להם הים, אע"פ שלא היו ראויים הם לכך על פי הדין!

ומכך ניקח אף אנו לעבוד את ה': האדם הרוצה להצליח בעבודתו ולהחזיק בה לאורך ימים ושנים - צריך לגרום לכך שישפיעו עליו שפע של רחמים מן השמיים. ואיך עושים זאת? על ידי עשיית מעשים טובים שמעוררים הם את אותם רחמים. והיינו, מעשים של 'מסירות נפש' עם אמונה ובטחון בבורא עולם - שאין בהם אפילו שמץ של 'כוחי ועוצם ידי' חלילה - הם הם היכולים והמסוגלים לעורר רחמי שמיים מרובים על האדם!

ועל אף שכבר אמרו חז"ל (כתובות פד): 'אין מרחמין בדין'; ולכן אף כאן הדבר כביכול באותה בחינה - שכשיש דין על האדם אין הוא יכול לקבל רחמים וסיוע מהשמיים; אולם הנוהג מעבר למידת דין, ועושה הוא לפניו משורת הדין - יכול הוא לקבל סיוע ורחמים מעבר למידת הדין ולהפוך את מידת הדין למידת הרחמים!

והעידו חז"ל על כך, שזהו ההבדל בין הצדיקים לרשעים, וז"ל (בר"ר לג, ג): "א"ר שמואל בר נחמני: אוי להם לרשעים שהם הופכים מדת רחמים למדת הדין וכו' אשריהם הצדיקים שהן הופכים מדת הדין למדת רחמים".

בל נחשוב שמבקשים מאתנו מיתה של ממש; המוטל עלינו הוא רק לעשות ולפעול עד קצה היכולת שלנו - והישועה בוודאי בא תבוא! שהנה נחשון בן עמינדב לא מסר את נפשו למעשה בעבור כך. כי בהיות שברגע שעשה הוא את שלו והגיע למצב של 'הגיעו מים עד נפש' - מיד נבקע הים לו ולכל כלל ישראל בשופי (ועי' ע"כ עוד ב'מדרגת האדם - בתקופות העולם' פרק ג': 'תקופת אברהם אבינו').

[אגב גרר נציין את ערכם של המעשים הטובים 'למעשה' - בהיות שהם הם הערובה היחידה לשמור על האדם שלא ישלח מחמת רוב ידיעותיו; וכפי שהאריך לבאר יסוד זה הרה"ק בעל 'פרי הארץ' זי"ע (בפרשת נשא). (והאריך לבאר את דבריו הגרא"א דסלר זצ"ל בספרו 'מכתב מאליהו' בכ"מ: ח"ב עמ' 66; ח"ג עמ' 128; וח"ד עמ' 11). וראוי לנו לחזור ולשנן היטב את דברי ה'חובות הלבבות' הידועים ע"כ, וז"ל (שער התשובה' פ"י): "ודע אחי כי התשובה על זה איננה יוצאת כי אם ממעשינו - לא מדברינו!"]

רבים הם המתחילים להיכנס בשערי העבודה; אך מעטים הם החוזקים המתמידים בה. כי אכן, 'עבודה' זו, שאינה אלא מלחמה עזה כנגד היצר והייליו - מלחמה חזקה היא עד למאור, וקשה מאוד להחזיק ולהילחם בקרב זה במשך כל החיים ללא הפסק.

ענייני מלחמת היצר - הרי הם דברים ארוכים ועמוקים, העומדים הם ברומו של עולם. ואלא, שבכדי להבין את עניינה של 'מלחמה' זו בתכלית דתכלית הקיצור, נציג בזה את דברי חז"ל הקדושים המבארים עניין זה בכללות, וז"ל (נדרים לב:): "ואמר רמי בר אבא, מאי דכתיב (קהלת ט, יד-טו): "עיר קטנה ואנשים (בה מעט ובא אליה מלך גדול וסבב אותה ובנה עליה מצודים גדולים ומצא בה איש מסכן חכם ומילט הוא את העיר בחוכמתו ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא"?) "עיר קטנה" - זה הגוף. "ואנשים בה מעט" - אלו אברים. "ובא אליה מלך גדול וסבב אותה" - זה יצר הרע. "ובנה עליה מצודים וחרמים" - אלו עוונות. "ומצא בה איש מסכן וחכם" - זה יצר טוב. "ומילט הוא את העיר בחכמתו" - זו תשובה ומעשים טובים. "ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא" - דבשעת יצר הרע לית דמדכר ליה ליצר טוב, עכ"ל. והמשכיל, בהתבוננו בדברי חז"ל הללו היטב - הרי ששיג הוא מדברי קודשם עושר רוחני רב.

המלחמה הגדולה - מלחמת היצר והייליו!

וכבר עמד וביאר עניינה וחזקה של מלחמה זו רבינו ה'חובות הלבבות', וז"ל (שער 'יחוד המעשה' פ"ה): "בן אדם, ראוי לך לדעת, כי השונא הגדול שיש לך בעולם הוא יצרך וכו' והוא מורה אותך בחציו הממיתים לשרשך מארץ חיים וכו' ואם תהיה נזהר ממנו, ותזמין לו שלוחי שכלך להילחם אותו בהם ותסלק חיציו מעליך - תינצל ותימלט ממנו בעזה". ואם תשליך ענייניך אליו ותימשך אחר רצונו - לא ירף ממך עד שיאבדך בשני העולמים וישרשך משני המעונים וכו' על כן אל תטרידך מלחמת זולתו ממלחמתו וקרב בלתי קרבו וכו' "ואמרו על חסיד, שפגע אנשים שבים ממלחמת אויבים, ושלוו שלל אחר מלחמה חזקה, אמר להם: שבתם מן המלחמה הקטנה שוללים שלל, התעתדו למלחמה הגדולה! אמרו לו: ומה היא המלחמה הגדולה? אמר להם: מלחמת היצר והייליו!" (ועיין עוד שם באורך דבריו הנפלאים).

וכן כתב על כך רבינו ה'אור החיים' הק' זי"ע, וז"ל (דברים כ, א): "'כי תצא למלחמה' וגו' - אולי שרמזו הכתוב מלחמת האדם עם יצרו וכו' ואמר 'כי תצא למלחמה' הידועה - שאין גדולה ממנה!"

ואף רבינו הרמח"ל זי"ע חקק יסוד זה בספרו 'מסילת ישרים', וז"ל (פ"א): "וכל מלחמה שהיא נגד נטיית הטבע - מלחמה חזקה היא! והוא מה שפרשו במאמרם ז"ל (אבות ד, א): 'איזהו גיבור הכובד את יצרו' (ועיין ע"כ עוד ב'מדרגת האדם - חשבון הצדק' פ"א).

והרחיב הרמח"ל במהותה ובחוזקה של מלחמה זו במקום אחר, וז"ל (מס"י פ"א): "והנה שמו הקב"ה לאדם במקום שרבים בו המרחיקים אותו ממנו יתברך. והם הם התאוות החומריות, אשר אם ימשך אחריהן הנה הוא מתרחק והולך מן הטוב האמיתי. ונמצא שהוא מושם באמת בתוך המלחמה החזקה: כי כל עניני העולם בין לטוב בין למוטב - הנה הם ניסיונות לאדם וכו' עד שנמצאת המלחמה אליו פנים ואחור. ואם יהיה לבן חיל, וינצח המלחמה מכל הצדדין - הוא יהיה האדם השלם אשר יזכה לדיבך בבוראו; ויצא מן הפרוודו הזה ויכנס בטרקלין לאור באור החיים. וכפי השיעור אשר כבש את יצרו ותאוותיו ונתרחק מן המרחיקים אותו מהטוב ונתפלל לדיבך בו - כן ישיגהו וישמח בו" (ועיין ע"כ עוד בספרו דרך ה' ח"א, פ"ג ב-ד).

כי אכן, האדם בנוי הינו משתי מערכות שונות - הנפש והשכל; הגוף והנשמה; יצר הטוב ויצר הרע. מערכות אלו הינם מנוגדות בתכלית אחת מחברתה - וכל אחת מהם רוצה לשלוט שלטון מוחלט בחברתה. מלחמה עזה ניטשת בין מערכות אלו: מי מבניהם יהיה זה שישלוט על כל מהות האדם. וזוהי עבודת ותכלית האדם בעולמו: להשליט את הטוב על הרע! (והרחיב בעניין זה בעל ה'תניא' בפרקים הראשונים שבספרו 'ליקוטי אמרים' בכלל, ובפרק ט' בפרט).

באמצעות מעשה הטוב - נעשה להם הנס!

ואם אכן מלחמה חזקה היא; אולם השם אותנו במלחמה זו, נתן ואף ייתן לנו בוודאות את הכח ואת היכולת לנצח מלחמה עזה זו. ואכן, המוטל עלינו הוא למצוא את הנתיב ואת ה'דרך' כיצד לעשות כן למעשה.

יש ריבוי דרכים, שיטות, עצות והדרכות בעבודת ה' בכלל ובפרט. ברצוני עתה, להציע בפניכם עצה כללית שע"י יוכל האדם לנצח מלחמה זו. והיינו, שע"י יהיה בכח האדם להסיר ממהותו את הרע לחלוטין; ואף יוכל הוא להשיג ולקנות את הטוב בקניין גמור.

ובהקדים את ביאורו הנפלא והיסודי של ה'אור החיים' הק' זי"ע על עניינם של בני ישראל בקריעת ים סוף - יהיה אפשר ע"י התבוננות בדבריו הק' להציע את הדרך שבה נוכל בס"ד להצליח ולנצח במלחמת היצר.

אמר הכתוב (שמות יד, טו-טז): "ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו ואתה הרם את מטך ונטה את ידך על הים ובקעהו ויבואו בני ישראל

וימסור עצמו ונפשו על עבודתו יתברך – המשך

וירא ה' כי סר לראות - ויקרא אליו אלוקים

העניין!

בשומענו דברים גבוהים אלה, חלילה לנו לחשוב שדורשים מאתנו דברים שהינם למעלה מכוחותינו; בהיות שאם דורשים זאת מהאדם - סימן שיכול הוא בוודאי להגיע למדרגה הזאת! ומה היא הדרשה? 'להפקיר את עצמו'; ללכת בעבודה בקו של 'מסירות נפש' - עם הרגשה איתנה של אמונה ובטחון בבורא ית'.

כי אכן, זוהי עניינה וסודה של קריעת ים סוף - 'מסירות נפש'. וכך נקבע ונטבע עניינו זה בנשמותינו לעולמים: היכולת והכח וההסכמה למסור את נפשנו בעבור כל דבר שבקדושה; ההסכמה להתפשט מכל הרצונות, החשבונות והמאוויים האישיים - ולמסור את עצמנו כליל בעבור קידוש שמו יתברך. וזהו אף הדבר היחיד שיכול לעזור לאדם שיהיה בכוחו וביכולתו לעמוד בכל מצב ובכל עניין! וכפי שהאריכו לבאר זאת ה'אור החיים' הק' וה'קדושת לוי' זי"ע - כפי שהובאו דבריהם לעיל באריכות (ועי' ע"כ עוד בספר 'ליקוטי אמרים' - תניא' פ"ח; וכן בספר 'קדושת לוי' פרשת יתרו, בד"ה: 'כי לבעבור נסות אתכם בא האלוקים').

לימוד המוסרי כראוי

צריכים אנו לדעת, שרק ע"י 'מסירות נפש' אפשר לפעול ולהשיג משהו! יש דברים שבשביל להצליח בהם צריך מסירות נפש של ממש; ובפרט בעבודת המידות ולימוד המוסר - לזה נצרך המון מסירות נפש!

וזהו כל רצוננו במאמר זה: על ידי מסירות נפש אפשר להשיג כל דבר - ואפילו קריעת ים סוף! רבבות רבבות אנשים נשים וטף עומדים מול הים, מצרים מאחריהם, ואינם יודעים מה עליהם לעשות כעת. העצה של אלופו של עולם אחת היא: 'דבר אל בני ישראל ויסעו' - במסירות נפש! וכפי שהאריכו לבאר זאת ה'אור החיים' הק' וה'קדושת לוי', כפי שהובא לעיל.

וזהו הדרשה שדורשים מאתנו: 'מסירות נפש' - כל אחד ואחד בעניינים שלו ובניסיונות שלו. אנו נמצאים בדור שלכל דבר ועניין נצרך מסירות נפש. כי אכן, רק על ידי מסירות נפש אפשר להגיע להכל! כפי שראינו כזאת אצל הסבא זצ"ל ותלמידיו הק'; ואף אצל בעל ההילולא ה'היי"צ' - שהיו מוכינים הם למסור את נפשם על כל דבר שבקדושה, ולכן זכו הם כל כך לעצמם ולבני דורם!

ואלא מה? שהמלחמה חזקה היא; נבוכים אנו מכל צד ופינה. שואלים אנו את עצמנו: מה נעשה בכדי שנצליח למסור נפש? מה יתן לנו את הכח ואת האומץ לעשות את עבודתנו וחובתנו בעולמנו במסירות נפש?

עצה אחת מצאנו - הלא היא המזור והמרפא לכל תחלואי הנפש: 'לימוד המוסר בהתפעלות'! בכוחה לתת לאדם את היכולת ואת הכח לעמוד בכל ניסיונותיו בגבורה - ואף למסור את נפשו על כל דבר שבקדושה. וכפי שהאריך לעורר ולבאר עניין זה מרן 'אור ישראל' מסלנט זי"ע.

ולחייבת הקודש נציג בזה מעט מדברי קודשו בזה: "אל יקל נא בעיניכם הדבר לזכות את הרבים, לעוררם אל המלחמה החזקה, היא מלחמת היצר - אשר לא תקום ולא תהיה בלי לימוד המוסרי כראוי!" ('אור ישראל' אגרת יא).

"אחת היא המרפא כל נגע ומחלה רעה, נגעי האברים והנפשות. אשר גם בהיות ההרגל עוזר ליראה ולתורה בלעדי לימוד המוסרי - רחקה מאוד ממטרה הנרצית. המידות מקולקלות; מלחמת היצר אשר לזה באנו לעולם מאין תמצא. רק אל הרצון יפנו כוחותינו. ומה נאמר עתה, אשר ההרגל מתנגד אל היראה אם לא נפנה אל מזור המוסרי" (שם, אגרת ה).

"לא כן לימוד הלזה - הוא חיוב מוקף לכל הנפשות; אחת לא נעדר! כי המלחמה פרושה על כל החיים המדברים, היא מלחמת היצר ותחבולותיו, תאוות האדם ועלילותיו, אשר המה ילכדוהו במכמריהם, לבל יהיה לו תקומה ח"ו. אשר כמעט קט יפשע האדם למרבה באין מעצור לרוחו, להוציא כל מפעל רע ונתעב לעיני השמש. אוי! מה נעשה ליום פקודה, כי יפקוד ד' המשפט על כל החיים, מעשה האדם ותחבולותיו. במה נאזר עוז ותעצומות, לעמוד נגד המלחמה החזקה הלזו, אם לא בלימוד הלזה לימוד המוסרי, לזכך מעט הרעיון, להלהיב מה הלב, ולתת אחריתנו על ליבנו, למען להיות לנו לאור מאיר, אשר האברים החיצוניים לאורם יהלכו, ובגבורתם יעשו מלחמתם למען האמת והצדק. כי זה פרי מגמתנו, רק על האברים החיצוניים לשומרם מכל נגע רע ומחלה, הן במידות והן בדינים, אשר לא יאוסרו כי אם בחזקה ובהרגל רב.

"אכן, מי יאסרם? מי יכבשם? מי יזרם לכל טוב ומועיל? אם לא לימוד המוסרי, לשבר הלב ולטהרה מעט מזוהמתה. לעורר הדעת הנכון אל המלחמה הלזו - היא כבישת האברים בחזקה, להשימר מכל נגע וחלי רע. ובזאת, כל אשר יצר להאדם עוד - תרבה עליו המלחמה, ויוגדל החיוב בלימוד המוסרי הלזה. והן עתה הימים לא טובים, המלחמה מתגברת - כן גדלה החיוב!" (שם, אגרת ג).

(המוסר והנועם ח"ה - שיצא לאור זה עתה; עי' ע"כ בעמוד הראשון של גיליון

(זה

יתירה מכך, הדבר היחיד שיכול לעזור לאדם להשיג את מבוקשו ברוחניות - הוא רק על ידי שמראה הוא במעשיו את כוונתו ונכונותו להצליח בעניינים אלה!

וכפי שמצאנו זה אצל משה רבינו אדון הנביאים, שלא השיג וקיבל הוא את כל השגותיו הרוחניות ואת השליחות לגאול את ישראל בסנה, אלא רק בעבור כח ביקושו ודרישתו את ה' בפועל. וכפי שהעידה התורה על כך בפירוש (שמות ג, ב ד): "וירא מלאך ה' אליו בלבת אש מתוך הסנה וירא והנה הסנה בוער באש והסנה איננו אוכל. ויאמר משה אסורה נא ואראה את המראה הגדול הזה מדוע לא יבער הסנה. וירא ה' כי סר לראות ויקרא אליו אלוקים מתוך הסנה ויאמר משה ויאמר הנני".

ונוכל להבין רעיון זה על פי דברי הספורנו' על אתר, וז"ל (שם ג, ד): 'וירא ה' כי סר לראות': "להתבונן בדבר". ויקרא אליו אלוקים': "להודיעו; כאומרם ז"ל (שבת קד).: 'בא ליטשה מסייעים אותו'. כלומר, משה רבינו עבר על יד הסנה הבוהר ולא נקרא אליו יתברך, על אף שהוכן כל המעמד הזה בעבורו. ומה היה הגורם לכך שנקרא הוא אליו יתברך לאחר מכן? רק לאחר שה' ראה שהוא מעצמו בא וביקש' להתבונן בדבר! כשה' ראה שהוא 'סר לראות' - 'להתבונן בדבר' - מיד: 'ויקרא אליו אלוקים'!

והספורנו' בסוף דבריו מוסיף עוד מקור חשוב לדבריו: שאף מה שזכה משה רבינו להוריד את התורה לארץ - היה זה רק בזכות שביקש' ודרש הוא זאת, וז"ל: 'כעניין (שמות יט, ג): 'ומשה עלה אל האלוקים - ויקרא אליו ה' מן ההר'. ונוכל להבין את עומק כוונתו, על פי ביאורו של ה'אור החיים' הק' לאותו פסוק, בד"ה 'ויקרא אליו ה'', וז"ל:

"פירוש שקדם הוא ועלה - תיכף קרא לו ה'! ויש לך לדעת, כי בחינת הקדושה לא תקדים אלא למזמין אותה ומעיר על הדבר. והוא מאמרם ז"ל (זוהר הק' ח"א פא, א; עיי"ש): 'באיתערוותא דלתתא איתערוותא דלעילא'. והוא סוד אומרו (בראשית ב, ו): 'ואד יעלה מן הארץ והשקה' מלמעלה 'את כל פני האדמה' (עי' ע"כ בזוהר הק' ח"א לה, א). וירמוז באומרו 'ויקרא', לשון יקר וגדולה עשה ה' למשה, על הכנתו וזריזותו בדבר".

ראוי לציין, שכדברי ה'אור החיים' הק' איתא גם בזוהר הק', וז"ל (ח"ב עט, ב): "ומשה עלה אל האלוקים" - רבי יוסי אמר: מכאן אמרו חברייא: 'הבא ליטשה מסייעין אותו', דכתיב: 'ומשה עלה אל האלוקים', מה כתיב בתריה 'ויקרא אליו ה'', דמאן דבעי לאתקרבא מקרבין ליה".

ואף החרו והחזיקו אחריו ה'מבקשים' הבאים אחריו, ועשו גם הם כמותו (שמות לג, ז): 'ומשה יקח את האוהל ונטה לו מחוץ למחנה הרחק מן המחנה וקרא לו אהל מועד והיה כל מבקש ה' יצא אל אוהל מועד אשר מחוץ למחנה'. 'והיה כל מבקש ה' דייקא; רק ה'מבקשים' זכו ליהנות אז מתורתו של משה רבינו!

ומצינו שאף דוד המלך אמר כן בהדרכתו לשלמה בנו - שרק ע"י 'ביקוש' ודרישה למעשה יוכל להשיג את מטרותו האמיתית בעולם (דברי הימים א כח, ט): "ואתה שלמה בני דע את אלוקי אביך ועבדהו בלב שלם ובנפש חפצה כי כל לבבות דורש ה' וכל יצר מחשבות מבין אם תדרשנו ימצא לך ואם תעזבנו יזינחך לעד".

ואף שלמה הדריך כך את כלל ישראל - שרק על ידי 'ביקוש' וחיפוש בפועל אפשר להשיג את השלימות הנרצית (משלי ב, ד-ה): "אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה אז תבין יראת ה' ודעת האלוקים תמצא".

וידוע הדבר, כמה התלונן רבינו הרמח"ל זי"ע בהקדמת ספרו 'מסילת ישרים' על עזיבת העבודה השלימה במידות ובדעות; ובדבריו שם קורא הוא בלשונו הזהב להתעוררות ולחזרה אל העבודה הנרצית, וסומך הוא את כל כובד העניין הנכבד הזה על הפסוק הנ"ל - ואף מאריך ומבאר על פיו את עניין ה'ביקוש' לעבודה השלימה והתמימה.

יותר ממלאכי השרת

רעיון נפלא זה של ה'אור החיים' הק' הובא אף באריכות בדברי סגורם של ישראל בספרו 'קדושת לוי' (בשלח, בד"ה: 'במדרש, אז ישרי משה'). ובמקום אחר הביא הוא שוב פעם רעיון זה בתוספת נופך, וז"ל ('קדושת לוי' ליקוטים, שבת):

"ותכלית העבודת הוא, שיוזכך האדם נפשו בו יתברך - עד שיגיע לדביקות זו שיערב לו עבודתו יתברך שמו מכל טובות עצמו. וימסור עצמו ונפשו על עבודתו יתברך, כמו שעשו אבותינו על ים סוף - שהלכו בים עד חוטמם בציווי השם יתברך על ידי עבדו נאמן ביתו; כמאמר חז"ל שאמר להם משה רבינו 'אין הים עומד בפניכם' - ובהאמונה זו בטחו והלכו עד חוטמם. ועל זה אמרו (תהלים סט, ב): 'הושיעני אלוקים כי באו מים עד נפש' (עי' סוטה לו, ב; שו"ח ט"ת תהלים, קיד). ובוה שהאמינו האמונה זו עד שחשבו למאמר יתברך יותר מחיותם - זכו להעלות במעלה יותר ממלאכי השרת".

מעשים של מסירות נפש עם אמונה ובטחון, לא בלבד שיכולים לעזור לאדם להחזיק חזק במצבו הרוחני - אלא יכולים הם לעלותו מעלה מעלה ואפילו יותר ממלאכי השרת! ועל ידי מה? רק ע"י 'מעשה'! לקפוץ לים! 'דבר אל בני ישראל ויסעו' - זה העצה! אין עצה אחרת! מוכרחים 'מסירת נפש'! זה כל

זיכרון להולכים

בירושלים הלך ביום ראשון פר' משפטים קהל המונים, בראשות אדמו"רים ורבנים, ראשי ישיבות וגדולי תורה, אחר מיטות של הגה"ח רבי ישראל דוד ניווונר זצ"ל, איש האשכולות שכינה עשרות בשנים כמרבין תורה מוסר וחסידות, תלמידם של רביה"ק ה"אמרי חיים" ועוד גדולים וצדיקים זי"ע ומחשובי אנ"ש חסידי ויז'ניץ בירושלים. בפטירתו אבדה דמות של שלימות נדירה בתורה ובמוסר, בחסידות ובמידות, דמות של גאון גדול שזכה להעמיד תלמידים הרבה בהנהגת ישיבות ומוסדות תורה בארץ ישראל, בארה"ב ובצרפת.

הגרי"ד זצ"ל נולד בשנת תר"צ בעיר חוסט שבמארמורש, לאביו הרה"ח ר' מנשה ז"ל, אוהב תורה, איש חסיד ורב חסד, שהיה מראשי הקהילה בעיירה אורשיווא ואח"כ בחוסט, והסתופף בצילו של הרה"ק רבי יואל מסאטמר זצוק"ל. ר' מנשה היה סוחר, אולם לפנות בוקר למד ברציפות מהשעה ארבע עד שמונה, ובערב הגה בתורה עד השעות המאוחרות. הוא היה דואג לילדי העניים בעיר, וכשנודע לו כי ישנם תלמידים שאין באפשרותם לבוא אל ה'חדר' היות שאין להם נעליים - דאג לכך שילדים אלו יוכלו להופיע ללימודים.

בבית זה התחנך הגרי"ד מקטנותו לעמל התורה. בשעה חמש לפנות בוקר צעד כבר אל ה'חדר' בתשוקה גדולה - כשבחויץ שורך קור מקפיא של עשר מעלות מתחת לאפס. כאן כבר ניכרו מידותיו הטובות. חברו לספסל הלימודים היה ילד יוקל פרנקל הי"ד מצאצאי הגה"ק ה"ייטב לב" זצ"ל. הילד הגיע מבית עני, ומדי יום הביא עמו פרוסת לחם דקיקה ותו לא. הגרי"ד היה מבקש מאימו שתתן לו מנת צהריים נוספת, בה יוכל להחיות נפשו של חברו הטוב.

בישיבה קטנה למד אצל הרה"ג ר' יהושע פרקש הי"ד, שמלבד היותו תלמיד חכם מופלג בבקי בכל חדרי תורה - היה גאון בחינוך. הוא ירד לנככי נפשם של התלמידים, והחזיר בהם אהבת תורה. מדי יום הגו בספרי המוסר 'יסוד יוסף', 'ראשית חכמה' ו'אורחות צדיקים', ובשיעור המוסר היה רבי יהושע בוכה ממש בדמעות שלישי, דבר שהשפיע על התלמידים יותר מכל. בשנים ההן התמיד הגרי"ד בתורה בהתמדה עצומה מהשעה 5.30 לפנות בוקר עד 7.30 בערב; ולקראת הבר-מצוה כבר נבחן על שלוש מסכתות מהקשות שבש"ס, בעיון.

בהגיעו למצוות, היה זה כבר בעיצומם של ימי הרעה, אולם למרות האנטישמיות שבלטה ברכבות, לא ויתר ונסע לבדו לשבת הבר-מצוה אל הרה"ק מסאטמאר. הרה"ק כיבדו בעליה לתורה, וסיים את הקריאה במילים (דברים ד, לג): "השמע עם קול אלוקים מדבר מתוך האש כאשר שמעת אתה ויחי". וקריאה זו חיזקה ועודדה את רבי ישראל דוד בשנים המרות - בהיותו במחנות. בהיותו בסאטמאר הסתופף גם בצילו של הגה"ק רבי שלמה אליעזר ויוזעל זצוק"ל אבד"ק טערנעווא, ועד אחרית ימיו דיבר בערגה על יראתו וקדושתו.

עבר את מוראות השואה במחנה אושוויץ ובמחנות נוספים, ושיכל את אימו ואחיו שנהרגו עקה"ש, הי"ד. הצלתו מאימי המלחמה בהיותו נער צעיר, הייתה נס גלוי לכל שהופלא ע"י כל מכיריו, בפרט שכמה פעמים ראה את המוות מול עיניו, אולם ברצון הבוית"ש ניצל.

בהיותו במחנה גרליץ, היה עימם זוג תפילין אחד, שהובאו ע"י יהודי מפולין. בכל יום לפני שיצאו לעבודה, התגנבו לצרף והיו מניחים תפילין במהירות. היו שם יהודים רבים וזוג תפילין אחד, כך שלא היה הרבה זמן להיות עם התפילין. שונה היה הדבר בימי ראשון, בהם לא הלכו לעבודה, ויכלו לשהות עם התפילין זמן ארוך יותר - כך שהיה סיפק בידם גם לקרוא בהם קרי"ש.

באחד מימי ראשון הגיע למקום אחד הצוררים ימ"ש, הוא תפסם, ואמר שיכה את כולם, כעונש על שערכו פולחן דתי. למזלו של הגרי"ד היו התפילין אצלו באותה עת. והוא החביא אותם בתוך בגדיו. בגלל החשש שהתפילין ייתפסו, החליט לגשת ראשון לקבל את המלקות. אולם הוא לא דאג מהמלקות כמו על התפילין. כשהחייל ראה שהוא ניגש ראשון, אמר שמאחר והוא אדם הגון, יפחית מהעונש וילקהו רק שלושה מלקות. היה זה נס גדול, כי בשל כך לא נתפסו התפילין. רבי ישראל דוד התכופף וקיבל את המלקות, והיה מסיים את סיפורו: "אה"כ כרחתי לתוך השלג המקפיא, שם פתחתי בריקוד כל כך נלהב על הצלת התפילין - שאני מאחל לעצמי שבשמחת-תורה אוכל לרקוד באותה התלהבות כמו אותו ריקוד על השלג!"

לאחר המלחמה שב עם אביו אל העיר סאטמר. בסוכות תש"ו הגיע רבנו ה"אמרי חיים" זי"ע לעיר, כי בסאטמר היה אז האתרוג מהיחידים במדינה. רבי ישראל דוד הלך עם אביו להתפלל אצל מרן, ובשולחן שנערך לאחר התפילה, סיפר ר' מנשה ל"אמרי חיים" זי"ע שבנו מטיב נגן. רבנו כיבדו לשיר, והוא השמיע את הניגון "ויראתיו כל לעבדך", אותו למד מהמלחין הנודע הרה"ח ר' בעריש ווישווער [הורוויץ] ז"ל. מרן שר עמו את הניגון עד גמירא, וכאשר סיים, נשקו בחביבה והביע התפעלות בראותו נער צעיר ששרד את כל התלאות. אח"כ ביקש אדמו"ר זי"ע מר' מנשה שישלה את בנו ללמוד בישיבה שהוא פותח מחדש בעיר גרוסורדיין. או אז שב רבי ישראל דוד לספסל הלימודים, ואף זכה שפעם כשהחברותא שלו לא הגיע, למד רבינו זי"ע עמו בחברותא. בתקופה ההיא התקשר עד מאד אל מרן זצ"ל, ועד אחרית ימיו נותר קשור בבית ויז'ניץ - כשהוא מגיע רבות להסתופף בצל כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א.

לאחר מכן המשיך לגרמניה, ושם הצטרף אל הישיבה שנפתחה שם ע"י הגה"צ רבי גרשון ליבמן זצ"ל, ראש ישיבת "בית יוסף" דנובהרדוק. הישיבה עברה משם לצרפת, ורבי ישראל דוד הצטרף אל ראש הישיבה שהכיר בהתמדתו וביראתו וחיבבו עד מאוד.

כאן השקיע הגרי"ד את נפשו בעמל התורה. חמש שנים רצופות לא עלה על מיטה מרוב התמדה ויגיעה; ואמר שבשנים אלה השלים את מה שהחסיר בשנות השואה. הוא עמל גם בעבודת המוסר, ועד אחרית ימיו זכר את הספר "חובות הלבבות" בע"פ כלשונו. מרוב התמדה אף חלה ונפל למשכב

לתקופה ארוכה, אולם לבסוף התגבר והמשיך בהתמדתו. הגר"ג ליבמן העריכו לאין שיעור וידו לא זזה מתוך ידו. הגר"ג לא זכה לזרע של קיימא - והתבטא כי הגרי"ד הוא כבנו. בצרפת זכה גם לקרבה יתירה אצל הרה"ק רבי איציק'ל מפשעווארסק זי"ע. בהמשך שלח הגר"ג ליבמן את רבי ישראל דוד לעיר שנג'יר שבמרקו, להקים שם ישיבה, ובה החל במסכת הרבצת התורה והמוסר - שהיו מרכז חייו.

בהגיעו לפרקו זכה לעלות לארה"ק, וכאן נשא את זוג' הרבנית מרת רחל שתבלח"ט, בתו של הגה"ח רבי משה שניאור זלמן גרוסמן זצ"ל מגדולי חסידי קארלין. יחד הקימו בית של הרבצת תורה מתוך מסירות-נפש, ושל חינוך לאהבת התורה, מתוך שילוב נדיר של דרך החסידות והמוסר.

יום לאחר ה'שבע ברכות' נקרא ע"י הגאון רבי יעקב גלינסקי (שליט"א) (זצ"ל) להקים יחד עמו את ישיבת חדרה. הוא התיישב בעיר והחל להרביץ תורה לתלמידים. משם נקרא לכהן כר"מ בישיבת "תפארת ציון" בב"ב - שהייתה מרכז תורה. בכל מקום הרביץ תורה ומסר שיעורים בעיון ובעמקות, שיעורים ששמש יצא לתהילה. כמו כן מסר שיחות מוסר והדרכה - בדרכה המיוחדת של 'נובהרדוק' ובקב חומטין של חסידות.

הוא אף ניחן בכוח הנגינה. היה עובר לפני התיבה בתפילות ר"ה בישיבה מתוך חיות והשתפכות הנפש; כשבאחד מימי ר"ה הלך להסתופף בצל כ"ק מרן זי"ע - שבצל קדשו הסתופף רבות בתפילות ובשולחנות.

בשנים הבאות נקרא ע"י רבו הגר"ג ליבמן זצ"ל להרביץ תורה בישיבתו, בבוסויר ואח"כ בארמונטייר שבצרפת. הוא היה מראשי הישיבה וזכה להעמיד תלמידים הרבה, שהם כיום מרכיצי תורה בעצמם. משם עבר לארה"ב, ונקרא לשמש כר"מ ומשגיח-רוחני בישיבת סאטמר, בצל קדשו של הרה"ק מסאטמר זי"ע, שרחש לו חיבה יתירה.

כשפנה הגר"י אייזיקסון זצ"ל רב הקהילה החרדית בלוס אנג'לס אל כ"ק האדמו"ר מסאטמר זצוק"ל, שישלח מרבין תורה שסייע לו בהקמת עולה של תורה בלוס אנג'לס - שלח הרה"ק מסאטמר את הגרי"ד, כי גם אביו ר' מנשה התגורר במקום. כשחשש הגרי"ד לגורל חינוך ילדיו שם, הבטיח לו האדמו"ר כי הם יישארו יראים ושלמים. בלוס אנג'לס, שהיתה עד אז מדבר שממה מבחינה רוחנית, פעל הגרי"ד גדולת ונצורות, והיו ידיו רב לו בהקמת הישיבה, התלמוד תורה ובית החינוך לבנות, כשזוגתו תליט"א משמשת כמחנכת.

כל השנים שאף לשוב לארה"ק, ומשהתמלאה שאיפתו נתמנה כראש ישיבת "מגדל אור" שהוקמה במגדל-העמק ע"י בן גיסו הגרי"ד גרוסמן שליט"א. כאן זכה לקרב לב בנים לאביהם שבשמים, ולהרביץ תורה מלוא חפניים. כן עמד בראשות הישיבה והכולל "נר שמואל" שבהר נוף, והרביץ תורה בישיבת איתרי.

היה איש האשכולות ומושלם בעניינים שבין אדם למקום ובין אדם לחבירו; אישיות של גדלות המוח והלב - שהתמזגו בה תורה ויראה, מוסר וחסידות של כמה שיטות בעבודת ד'. בכישרונו המיוחד היה ממעתיקי השמועה לשומעי לקחו, והיה נקרא רבות למסור ממה שזכה ללמוד ולראות אצל רבותיו הצדיקים. תלמידי ישיבתנו הק' במודיעין-עילית לא ישכחו את השבת שהגיע לשבות עימם בישיבה לפני מספר שנים, שבת שמתחילתה ועד סופה השפיע עליהם דברי התעוררות והדרכה, כשהוא שואב דליים מלאים ממעינו הבלתי נדלה בתורת החסידות ובדרכי רבוהו"ק. הוא גם ניהל "ועדים" בתורת המוסר מבית נובהרדוק וגדולי ליטא - כשבכל מקום התכבדו בהופעתו ושתו בצמא את דבריו הנפלאים שהיו תמיד מלאי תוכן של תורה והדרכה ונאמרו בהן מיוחד.

נודע כבעל-תפילה מלא רגש; הלחין ניגוני דביקות ושמחה שיצאו מעומק ליבו מלא הערגה וההשתפכות אל ד'. בהסתופפו אצל מרן אדמו"ר שליט"א בחג הפסח, חיבב רבנו שליט"א לשמוע מרבי ישראל דוד את הניגון העתיק עם החרוזים באדיש על "כי לו נאה, כי לו יאה" - שהגרי"ד שמעו בצעירותו מהגה"ק מטערנעווא זצ"ל, וכן מהניגונים שהלחין. עד לאחרונה הגיע לחצרות קדשנו בכל הזדמנות, בחגים ובשמחות צאצאיו, כשהוא מענג את השומעים בתפילתו הערבה, בדברי התורה שנתכבד לומר, ובשירתו. מורנו הרה"צ שליט"א הפליא במיוחד בבואו לנחם, את החן והלהט דקדושה שניכרו בו בזמרו שירות ותשבחות לאל-ל חי.

בתקופה האחרונה חלה במחלה קשה, אולם קיבל ייסוריו באהבה ובדומיה, באומרו שכל חזי לאור ה"חובות הלבבות", אינו מודאג ומתבהל משום מקרה.

בבוקר יום א' כ"ג שבט השיב את נשמתו לבוראה למגינת לב משפחתו ותלמידיו הרבים, כשהוא משאיר אחריו את אלמנתו הדגולה שתחי' דודר מפואר: בנו הרה"ג משה שניאור זלמן ר"מ בישיבת ויז'ניץ-מונסי. וחתניו: הרה"ג חיים יצחק פקשר - ר"מ בישיבת באיאן; הרה"ח יעקב ולצר - מזכיר מועצגה"ת ומנהל סמינר ויז'ניץ; הרה"ג אהרן ווייס - ראש ישיבת ספינקא בארה"ב; והרה"ח מנחם שטיין מבברקלין.

בהלווייתו שהתקיימה בירושלים השתתפו כ"ק האדמו"רים מרחמיסטריווקא ומפינסק-קארלין שליט"א, ועוד. הספידוהו תמרורים וביכו את האבידה הגדולה: הגאון ר' יצחק אזרחי - מראשי ישיבת מיר; הגאון ר' יצחק דוד גרוסמן - אב"ד מגדל העמק; הגאון ר' ישראל אורלנסקי; ש"ב הרה"ג משה דוב שויד מארה"ב; הרה"ג נחמן קליין - רב ביהמ"ד נווה שמחה; הרה"ג דוד פריימן; חתנו הרב יעקב ולצר; והרב אברהם יוסף לייזרון - יו"ר החינוך העצמאי. נשמן בהר תמיר חלקת ויז'ניץ.

יהי זכרו ברוך.

(קשר איתן - אדר תש"ע)